

TRZĘCI KSZTAŁCENIA W ZAKRESIE
GOSPODAROWANIA PRZESTRZENIĄ
NA POZIOMIE SZKOŁY PODSTAWOWEJ

POTRZEBA EDUKACJI W ZAKRESIE GOSPODAROWANIA PRZESTRZENIA

- **Przestrzeń** jest ważnym zagadnieniem w procesie edukacji.
- Obserwacja otaczającej przestrzeni odbywa się od najmłodszych lat, dlatego tak ważne jest **świadome kształtowanie wrażliwości** w tym zakresie oraz **otaczanie dziecka dobrymi wzorcami**.
- **Szkoła powinna być wzorem przestrzeni publicznej**. Kształtuje gusta estetyczne i obywatelskie uczniów.
- Gdy dzieci staną się dorosłymi, **to, w jaki sposób się wykształciło ich rozumienie przestrzeni wspólnej, będzie także przekładało się na ich zachowania i zaniechania w przestrzeni publicznej**.

CEL BADAŃ ORAZ METODY BADAWCZE

- Celem mojej prezentacji, poprzedzonej kwerendą literatury oraz dokumentów, jest **wskazanie jakie treści dotyczące przestrzeni i gospodarowania przestrzenią znajdują się w podstawie programowej dla szkoły podstawowej**, na której bazują programy nauczania, podręczniki i inne materiały przeznaczone dla nauczycieli i uczniów.
- Dokonując diagnozy posłużyłam się **obowiązującą w całej Polsce podstawą programową dla szkoły podstawowej** analizując treści nawiązujące do kształcenia w zakresie gospodarowania przestrzenią.
- Dokonałam podziału materiału badawczego na dwie grupy:
 - **Klasy 1-3** szkoły podstawowej, czyli tzw. **edukacja wczesnoszkolna**, ze względu na to, że podstawa programowa nie zawiera podziału na przedmioty szkolne (I etap edukacyjny);
 - **Klasy 4-8** szkoły podstawowej (II etap edukacyjny).

KLASY 1-3

- W klasach 1-3 podstawa programowa podzielona jest na edukację polonistyczną, matematyczną, społeczną, przyrodniczą, plastyczną, techniczną, informatyczną, muzyczną, wychowanie fizyczne, edukację językową
- **Treści odnoszące się do postrzegania przestrzeni skupiają się w części matematycznej, gdzie są zapisy:**
 - (uczeń) „określa i prezentuje wzajemne położenie przedmiotów na płaszczyźnie i w przestrzeni;”
 - „rozpoznaje – w naturalnym otoczeniu (w tym na ścianach figur przestrzennych) i na rysunkach – figury geometryczne: prostokąt, kwadrat, trójkąt, koło; wyodrębnia te figury spośród innych figur; kreśli przy linijce odcinki i łamane;”
 - „klasyfikuje obiekty i różne elementy środowiska społeczno-przyrodniczego z uwagi na wyodrębnione cechy; dostrzega rytm w środowisku przyrodniczym, sztuce użytkowej i innych wytworach człowieka, obecnych w środowisku dziecka;”

KLASY I-3

oraz w edukacji **przyrodniczej**:

- „chroni przyrodę, wskazuje wybrane miejsca ochrony przyrody oraz parki narodowe, pomniki przyrody w najbliższym otoczeniu – miejscowości, regionie;”
- Osiągnięcia w zakresie rozumienia **przestrzeni geograficznej**, w tym m.in.: „określa położenie i warunki naturalne swojej miejscowości oraz okolicy, opisuje charakterystyczne formy terenu, składniki przyrody, charakterystyczne miejsca, ..”
- „czyta proste plany, wskazuje kierunki główne na mapie, odczytuje podstawowe znaki kartograficzne map, z których korzysta; za pomocą komputera, wpisując poprawnie adres, wyznacza np. trasę przejazdu rowerem;”
- „...moje środowisko lokalne, moja miejscowość na mapie (...)” (edukacja językowa)
- Należy podkreślić, że w **pierwszym etapie edukacyjnym jest mało zagadnień bezpośrednio i pośrednio nawiązujących do przestrzeni oraz gospodarowania nią.**

KLASY 4-8

- W podstawie programowej możemy znaleźć treści dotyczące kształcenia w zakresie postrzegania przestrzeni i gospodarowania przestrzenią na takich przedmiotach szkolnych jak:
 - język obcy nowożytny,
 - plastyka,
 - historia,
 - przyroda,
 - geografia,
 - etyka

TREŚCI DOTYCZĄCE POSTRZEGANIA PRZESTRZENI

- *język obcy nowożytny:*
 - Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych, umożliwiającym realizację wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów: **miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica)** (...), świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego);
- *plastyka:*
 - podejmuje działania z zakresu **estetycznego kształtowania otoczenia**; projektuje i realizuje formy dekoracyjne, podnoszące estetykę otoczenia (wykorzystuje elementy gotowe, aranżując własny pokój, np. projektując nakrycie stołu na uroczystość rodzinną z wykorzystaniem m.in. dekoracji kwiatowej; uwzględnia zasady estetyki podawania potraw).
 - charakteryzuje i rozróżnia **sposoby uzyskania iluzji przestrzeni** w kompozycjach płaskich; rozpoznaje rodzaje perspektyw;
 - **zna dziedzictwo kulturowe najbliższego otoczenia**, wymienia zabytki i dzieła architektury (historycznej i współczesnej);

TREŚCI DOTYCZĄCE POSTRZEGANIA PRZESTRZENI

■ *historia:*

- poznaje historię i tradycje swojej **okolicy** i ludzi dla niej szczególnie zasłużonych; zna lokalne zabytki i opisuje ich dzieje.
- **wskazuje na mapie ...**
- przedstawia oraz sytuje w czasie i **przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej** (polityczne i militarne);

PRZYRODA W KLASACH 4-6

- *przyroda:*
 - Cały dział: **Orientacja w terenie**, w tym m.in. wskazuje w terenie oraz na schemacie (lub horyzontarium) miejsca wschodu, zachodu i górowania Słońca w ciągu dnia i w różnych porach roku.
 - Cały dział: **Środowisko przyrodnicze najbliższej okolicy**, w tym m.in. rozpoznaje główne formy ukształtowania powierzchni w najbliższej okolicy szkoły i miejsca zamieszkania;
 - Dział: **Środowisko antropogeniczne i krajobraz najbliższej okolicy szkoły**, w tym m.in. wskazuje w terenie składniki środowiska antropogenicznego w najbliższej okolicy; rozpoznaje w terenie i nazywa składniki środowiska antropogenicznego i określa ich funkcje; określa zależności między składnikami środowiska przyrodniczego i antropogenicznego; charakteryzuje współczesny krajobraz najbliższej okolicy;

GEOGRAFIA W KLASACH 7-8

- **Geografia – niemal wszystkie działy odnoszą się do przestrzeni geograficznej (przyrodniczej, społeczno-gospodarczej, kulturowej), a w niektórych są odniesienia do gospodarowania przestrzenią:**
 - Dział: **Mapa Polski**, w tym m.in. czyta treść mapy lub planu najbliższego otoczenia szkoły, odnosząc je do elementów środowiska geograficznego obserwowanych w terenie.
 - Dział: **Krajobrazy Polski**, w tym m.in. przedstawia podstawowe **zależności** między składnikami poznawanych krajobrazów; **dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego piękna oraz ładu i estetyki zagospodarowania podczas zajęć realizowanych w terenie oraz proponuje zmiany w jego zagospodarowaniu;**
 - Dział: **Lądy i oceany na Ziemi**, w tym m.in. wskazuje na mapie wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi i akweny morskie na trasach pierwszych wypraw geograficznych;

GEOGRAFIA W KLASACH 7-8

- Dział: **Krajobrazy świata**, w tym m.in. **prezentuje niektóre przykłady budownictwa, sposobów gospodarowania**, głównych zajęć mieszkańców poznawanych obszarów; identyfikuje współzależności między składnikami poznawanych krajobrazów i warunkami życia człowieka;
- Dział: **Relacje między elementami środowiska geograficznego na przykładzie wybranych obszarów Polski.**, w tym m.in.: **wpływ sposobu zagospodarowania dorzecza na występowanie powodzi**; warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na energetykę; rozwoju dużych miast na przekształcenia strefy podmiejskiej; procesów migracyjnych;
- Dział: **„Mała ojczyzna”**, w tym m.in. projektuje na podstawie własnych obserwacji terenowych, działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności; identyfikuje się z „małą ojczyzną” i czuje się współodpowiedzialny za **kształtowanie ładu przestrzennego i jej rozwój.**

TREŚCI DOTYCZĄCE POSTRZEGANIA PRZESTRZENI

- *etyka*:
 - dostrzega wartość miejsc, w których żyje;
 - jest świadomy, że przyroda jest dobrem, które należy chronić i uzasadnia potrzebę ochrony przyrody;
 - podaje przykłady właściwego korzystania z dobrodziejstw przyrody;

WYZWANIA DOTYCZĄCE KSZTAŁCENIA W ZAKRESIE GOSPODAROWANIA PRZESTRZENIĄ NA POZIOMIE SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

- **Uwrażliwienie nauczycieli**, by zagadnienie gospodarowania przestrzenią podkreślane było przy okazji realizacji różnych treści na różnych przedmiotach szkolnych.
- **Znalezienie czasu** podczas realizacji treści z podstawy programowej na **uwypuklanie tych związanych z gospodarowaniem przestrzenią** nie jest łatwe, więc warto poszukiwać scenariuszy lekcji, materiałów pomocniczych lub zapraszać gości z zewnątrz (specjalistów), którzy zwrócą uwagę na najważniejsze aspekty gospodarowania przestrzenią.
- **Kształtowanie uważności na otoczenie** w najmłodszym pokoleniu, które ma tak wiele bodźców każdego dnia nie jest łatwe.

WNIOSKI

- Koniecznością jest **partycypacja społeczności lokalnej, w tym uczniów w projektowaniu wspólnej przestrzeni, gdyż uwrażliwia uczniów na problemy otoczenia**, w którym żyje oraz kształtuje potrzebę harmonijnego jej rozwoju, zapobiegając lub chaosowi przestrzennemu.
- Kształtowanie **świadomości poprawnego gospodarowania przestrzenią** powinno następować od najmłodszych lat, dlatego tak ważne jest realizowanie nie tylko przewidzianych w podstawie programowej treści w tym zakresie, ale także uświadamianie uczniom podstawowych zasad gospodarowania przestrzenią na zajęciach terenowych, wycieczkach, a także w każdej możliwej formie.
- Ważne jest by **wspierać nauczycieli** w tym zakresie organizując wykłady, warsztaty, materiały edukacyjne czy studia podyplomowe, które pomogą w realizacji treści dotyczących gospodarowania przestrzenią.

DZIĘKUJĘ
ZA UWAGĘ!

wioletta.kilar@up.krakow.pl